

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Хмельницький національний університет,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11,
тел.: 0382728076,
e-mail: centr@mailhub.tup.km.ua

Анотація. Розглянуто сучасні тенденції розвитку легкої промисловості Хмельницької області на основі статистичної інформації. Визначено основні проблеми підприємств галузі. Запропоновано напрями покращення розвитку легкої промисловості в цілому.

Ключові слова: легка промисловість, вітчизняне виробництво, економічна безпека.

Annotation. Modern progress of light industry of the Khmel'nitsk region trends are considered on the basis of statistical information. Certainly basic problems of enterprises of industry. Directions of improvement of development of light industry are offered on the whole.

Key words: light industry, domestic production, economic security.

Вступ. В умовах розвитку ринкових відносин в Україні конкурентні переваги є вирішальним фактором успіху бізнесу й економічної безпеки. Можливості промислових регіонів конкурувати на певному товарному ринку безпосередньо залежать від конкурентних переваг певних галузей, підприємств і продукції. Успішність економічного розвитку України залежить від відновлення промислового потенціалу. Досвід трансформації промислового виробництва в розвинених країнах свідчить про задоволення потреб населення, розширення обсягів діяльності галузей, орієнтованих на кінцевого споживача. До таких галузей економіки належить і легка промисловість України. Виступаючи соціально важливим сектором економіки, який спрямований на забезпечення потреб кінцевого споживача, українська легка промисловість сьогодні є потужним багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання.

Однак лібералізація доступу імпорتنих товарів на український ринок без відповідних економічних і нормативно-правових заходів, скасування централізованого планування та замовлення продукції сприяли витісненню вітчизняної продукції й заповненню більшої частини ринку імпортними товарами, які в основному належать до “контрабандних” і не обкладаються митом. Це зробило вітчизняну продукцію неконкурентоспроможною та призвело до скорочення робочих місць, зниження життєвого рівня населення й економіки в цілому.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування розвитку підприємств легкої промисловості Хмельницької області та їх конкурентних переваг.

Проблеми, пов'язані з виробництвом продукції легкої промисловості, розглядалися в наукових працях А.П.Гречана, І.В.Колоса, Ю.В.Нефьодова, М.П.Войнаренка, І.О.Максименка. Проте в зазначених працях недостатньо проаналізовано сучасний стан розвитку підприємств галузі в розрізі регіонів.

Аналіз розвитку галузі легкої промисловості дозволяє отримати інформацію щодо ефективності діяльності підприємств у цілому. На основі обробки відповідних ретроспективних даних, аналізу, прогнозування тенденцій розвитку ринку та визначення перспективних напрямів діяльності здійснюється формування загальної стратегії управління промисловими підприємствами. Відповідно постає необхідність аналізу стану легкої промисловості Хмельницької області як базового етапу визначення головних

факторів впливу та перспективних напрямів подолання проблем, що склалися у вітчизняному товаровиробництві.

Результати. Легка промисловість – провідна галузь народного господарства, яка включає 17 підгалузей, має потужний виробничий потенціал, який повинен задовольняти потреби суспільства товарами народного споживання й промислового призначення та сприяти поліпшенню якості життя. Водночас легка промисловість пов'язана з багатьма суміжними галузями й обслуговує увесь господарський комплекс країни.

У галузі працює понад 10 тис. підприємств, із них: у текстильній промисловості – 2,5 тис., виробництві готового одягу та хутра – 6 тис., виробництві шкіри та шкіряного взуття – 1,5 тис. Практично підприємства легкої промисловості приватизовані, менше одного відсотка від загальної кількості складають підприємства державної власності.

Пріоритетність галузі для економіки країни визначається: значною ємністю внутрішнього ринку (40–50 млрд грн щорічно); високим рівнем доданої вартості (до 50%); споживанням шкірсиловини, вовни, льону, хімічних матеріалів, що є вітчизняною продукцією; низькою енергоємністю виробництва (1–3% валових витрат) і незначним впливом на екологію; забезпеченням значної кількості висококваліфікованих робочих місць в усіх регіонах України.

Протягом останніх років галузь працювала з позитивними темпами виробництва й подавала надію, що в основному подолана криза, пов'язана з переходом економіки до ринкових відносин, проте світова фінансова криза нанесла значну шкоду розвитку галузі.

Повільні темпи розвитку легкої промисловості, а в останній час і її стагнація, спричиняють зниження конкурентоспроможності економіки України, що зумовлено рядом проблем: високою часткою імпортованих товарів легкої промисловості, що ввозяться за заниженою митною вартістю та контрабандою, створюючи недобросовісну конкуренцію на ринку; недостатньою купівельною спроможністю населення; високою собівартістю вітчизняних товарів легкої промисловості; недоступністю довгострокових кредитів; відсутністю виробництва в Україні спеціалізованого обладнання та запасних частин до нього; різким скороченням сировинної бази та повною залежністю текстильної промисловості від імпортованої сировини; відсутністю цілісної державної полі-

Доценко І.О. Сучасний стан і перспективи розвитку підприємств легкої промисловості Хмельницької ... кредитів і залучених інвестицій, відсутністю рівних умов для великих підприємств і малого бізнесу щодо особливостей оподаткування; відсутністю привабливих умов стосовно залучення інвесторів для динамічного розвитку легкої промисловості; відсутністю бюджетного фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт на розробку нових технологій; низькою заробітною платою робітників галузі, різким зниженням притоку молодих кадрів на підприємства [2].

За офіційними даними, імпорт продукції легкої промисловості становить 5%. Проте більше 80% продукції галузі потрапляють до України нелегально. Статистика показує, що річний оборот ринку одягу становить 500 млн дол. США (неофіційні дані обчислюються в 10 млрд дол. США).

В основному ринок легкої промисловості України насичений продукцією підприємств Туреччини – 32%, Китаю – 15%, країн Балтії, Чехії, Польщі – 15%, Росії, Білорусі – 9%, вітчизняними товарами – 13% та ін. [3].

Сучасний стан економічної безпеки суб'єктів господарювання легкої промисловості визначається, головним чином, умовами, у межах яких вони функціонують, зокрема, у цьому контексті, специфікою й особливостями розвитку промислового комплексу Хмельницької області.

Значний вплив на стан економічного розвитку суб'єктів господарювання промислового комплексу Хмельниччини має виробничий потенціал, галузева структура. Хмельницька область переважає порівняно з іншими областями України в промисловій кон'юктурі ринку, що пов'язано, перш за все, з вигідним геополітичним положенням регіону.

На підприємствах Хмельницької області виробляється 2,3% промислової продукції України. Для розвитку промисловості тут є сприятливі умови: достатня кількість трудових ресурсів, нерудних копалин, сільськогосподарської сировини. На їх основі сформувалися галузі харчової, легкої, машинобудівної промисловості, виробництво будівельних матеріалів. Розвинуті також деревообробна, паливно-енергетична, хімічна та інші галузі. Важливе місце серед галузей промисловості займає легка промисловість.

Текстильна промисловість розвивається в м. Кам'янець-Подільський (бавовняна фабрика), м. Славута, смт. Дунаївці (суконні фабрики). Швейна промисловість представлена фабриками в м. Хмельницький, м. Славута, м. Волочиск, смт Летичів, смт Стара Ушиця. Є ряд цехів та ательє індивідуального пошиття одягу в багатьох населених пунктах. Галантерейна промисловість випускає товари широкого вжитку – шкіряні й текстильні. Найбільшим її підприємством є шкіргалантерейна фабрика в Хмельницькому. Взуттєва промисловість розвивається в Хмельницькому, а трикотажна – Хмельницькому й Чорному Острові.

Аналізуючи статистичні дані роботи легкої промисловості, можна стверджувати, що результати є негативними (табл. 1).

Зниження випуску продукції спостерігається за всіма основними видами продукції легкої промисловості. У легкій промисловості відмічається погіршення динаміки виробництва, у 2009–2010 роках проти 2006–2008 років воно скоротилося більше ніж на 50%.

Зниження обсягів виробництва пов'язано з фінансовою кризою, унаслідок чого підприємства не були в змозі отримати короткострокові кредити на поповнення обігових коштів для закупівлі сировини, допоміжних матеріалів і запасних частин.

Погіршення ситуації на ринку готового одягу та взуття вітчизняних виробників пов'язано із зростанням імпорту цих товарів, у тому числі завезених контрабандно та із заниженням митної вартості.

Скорочення виробництва зі шкіри та хутра пов'язане з перенасиченням внутрішнього ринку відповідними імпортними товарами, переважно китайського та турецького виробництва.

Хмельниччина у 2010 році зробила досить значний внесок в економіку України з випуску окремих видів продукції легкої промисловості. В області вироблені майже третина від державного обсягу костюмів для жінок і дівчат, п'ята частина взуття [4].

Таблиця 1

**Виробництво найважливіших видів продукції легкої промисловості
Хмельницької області [4]**

Показники	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
Тканини – усього, тис. м ²	293,3	106,0	70,6	66,6	55,5
Ковдри та пледи, тис. шт.	105,2	77,9	90,6	85,5	41,8
Одяг верхній трикотажний, тис. шт.	10,2	62,0	33,9	52,9	36,6
Костюми спортивні та інші види одягу трикотажні, тис. шт.	7,3	4,2	9,2	41,9	22,6
Пальта, напівпальта, накидки, плащі, куртки теплі типу “парки” чи “алюски” (включаючи лижні) і вироби аналогічні жіночі та дівчачі, тис. шт.	54,5	46,7	25,8	70,9	51,5
Костюми чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	141,4	89,1	114,6	205,5	57,8
Костюми жіночі та дівчачі, тис. шт.	213,5	171,3	176,7	157,1	102,4
Брюки та бриджі чоловічі та хлопчачі, тис. шт.	325,6	357,9	344,6	268,4	257,0
Брюки та бриджі жіночі та дівчачі, тис. шт.	747,3	755,8	742,7	867,6	588,3
Сукні й сарафани жіночі та дівчачі, тис. шт.	228,4	42,1	55,0	46,0	76,3
Спідниці й спідниці-брюки жіночі та дівчачі, тис. шт.	272,5	156,3	153,5	174,0	43,9
Блузки, туніки, батники, сорочки жіночі та дівчачі, тис. шт.	330,4	305,9	290,1	407,2	263,8
Костюми спортивні й одяг інший (жилети, комбінезони тощо), чоловічі та хлопчачі з тканини, тис. шт.	14,3	4,4	7,3	20,9	21,6
Костюми спортивні й одяг інший (жилети, комбінезони тощо), жіночі та дівчачі з тканини, тис. шт.	35,1	51,5	38,3	33,6	24,2
Одяг для маленьких дітей зростом не більше 86 см і доповнення до нього з тканини, тис. шт.	395,3	495,0	567,4	667,7	1 036,3
Білизна постільна, тис. шт.	149,2	151,3	113,3	104,0	64,8
Трикотаж спідній, тис. шт.	138,7	274,1	410,8	398,3	471,9
Рукавички, рукавиці та мітенки з тканини, тис. пар	445,9	223,8	137,8	96,1	42,8
Взуття, тис. пар	3 926,1	3 845,8	4 415,3	3 907,2	3 676,0

Серед найважливіших видів продукції легкої промисловості Хмельницької області найбільший обсяг випуску займає взуття, відповідно, 3 926,1 тис. пар у 2005 році та 3 676,0 тис. пар у 2009 році. Друге місце щодо обсягу випуску займають брюки й бриджі, жіночі та дівчачі – від 747,3 тис. шт. у 2005 році до 588,3 тис. шт. у 2009 році (рис. 1).

Обсяги основної продукції легкої промисловості скоротилися протягом 2009 року порівняно з 2008 роком, взуття – на 6%, брюки та бриджі – на 32%.

Виготовлення постільної білизни різко пішло на спад і скоротилося за останні роки на 57%. Виробництво чоловічих та хлопчачих костюмів, ковдр і пледів розвивається циклічно, зокрема, з 2006 до 2007 років відбувалося зменшення обсягів виробництва, 2008–2009 роки – суттєве збільшення, 2010 рік – знову падіння.

Значну частку в загальній структурі виробництва продукції легкої промисловості протягом 2005–2009 років займав випуск рукавичок, рукавиць і мітенків із тканини, у 2005 році їх випуск складав 445,9 тис. пар, тоді як у 2006 році обсяг їх скоротився на 50%. У 2007 році виробництво рукавиць у Хмельницькій області скоротилося на 69% у порівнянні з 2005 роком і продовжує скорочуватися на 78 та 91% протягом 2008–2009 років.

Демографічне піднесення, яке охопило Хмельницьку область за останні чотири роки та знайшло своє відображення в різкому збільшенні народжуваності, сприяло збільшенню пошиття одягу для малюків. Так, з 2005 року до 2009 року включно обсяг його виробництва збільшився з 395,3 тис. штук до 1 036,3 тис. штук і зріс на 641 тис. штук, або на 262%.

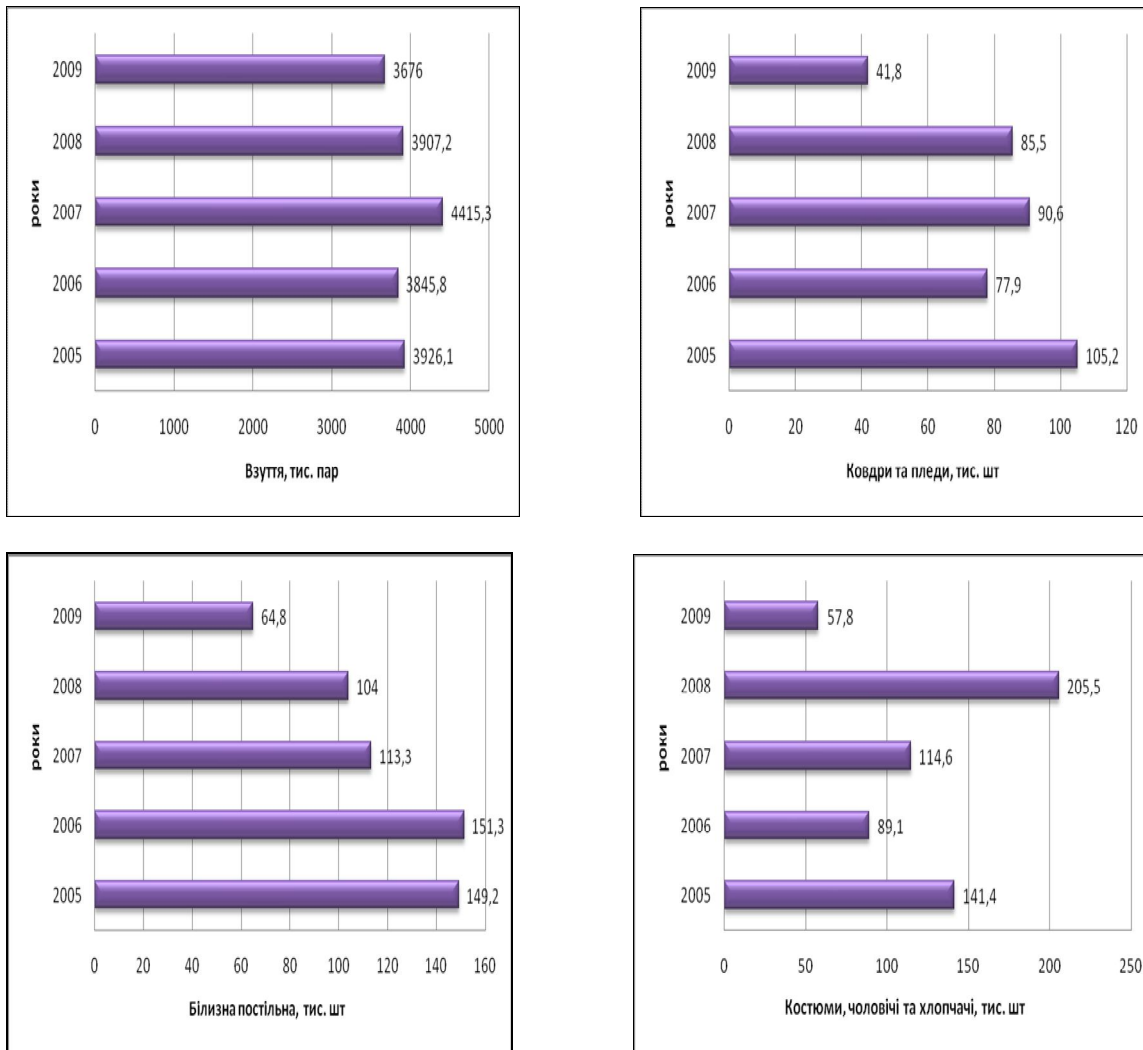

Рис. 1. Виробництво основних видів продукції легкої промисловості Хмельниччини за 2005–2009 роки [4]

Отже, виходячи з проведеного аналізу виробництва продукції легкої промисловості Хмельницької області, ми дійшли висновку, що обсяг виробленої продукції значно скоротився за 2008–2010 роки. Оскільки сфері легкої промисловості притаманний високий рівень ринкової концентрації та нерівна конкуренція з товарами іноземного виробництва, в умовах фінансової кризи останніх років, вітчизняні товаровиробники знизили обсяги виробництва або ж покинули ринок.

Висновки. Нині ефективність підприємств галузі досить низька. Товари, які випускають підприємства легкої промисловості України, значно поступаються за якістю і кількістю продукції розвинених країн; порівняно низька продуктивність праці; вищі в галузі, у порівнянні зі світовим рівнем, затрати на виробництво продукції; відсутність реальної конкуренції спричиняє завищення цін, спонукає продавати низькоякісну продукцію; галузь губить свої позиції на вітчизняному ринку, що робить її реформування необхідним.

Таким чином, основні перспективні напрями розвитку легкої промисловості України полягають в інтенсифікації зусиль вітчизняних виробників щодо завоювання стійких конкурентних позицій на внутрішньому ринку шляхом поліпшення якості, підвищення наукоємності продукції, зниження її собівартості. Забезпечення більш гнучкого реагування підприємств на запити споживачів передбачає, у свою чергу, покращення інвестиційного клімату в Україні з метою залучення відповідних інвестицій,

виходу на іноземні ринки, налагодження довгострокових партнерських відносин і відходу від неефективних схем давальницької сировини.

1. Макаренко С. М. Підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом організації перманентних інноваційних процесів / С. М. Макаренко // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 296.
2. Концепція Державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011. – Режим доступу : <http://industry.kmu.gov.ua>.
3. Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Статистичний збірник. Промисловість Хмельниччини у 2005–2009 роках / за ред. С. В. Скальського. – Хмельницький, 2010. – 155 с.

Рецензенти:

Лук'янова В.В. – доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства і підприємництва Хмельницького національного університету;

Квасницька Р.С. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи Хмельницького національного університету.